

Wisłą do Gdańska, czyli rzecz o gospodarce Polski w XVI w.

Uczeń:

- prześledzi na mapie wiślany szlak handlowy;
- pozna pracę flisaków;
- ustali przyczyny rozwoju i bogactwa Gdańska;
- uzasadni, że Gdańsk był bardzo ważnym miastem dla Rzeczypospolitej;
- dowie się, które towary przyływały morzem do Gdańska, a które z kolei Europa chętnie kupowała od Rzeczypospolitej.

Hasła treści: Gdańsk, Żuraw Gdański, spichlerz, flisak, folwark szlachecki

Uwagi metodyczne:

Jest to kolejna lekcja poświęcona wnikliwej analizie źródeł tekstowych i ikonograficznych. Warto wykorzystać obraz Apoteoza Gdańska. Na użytek lekcji stosujemy jego uproszczoną nazwę. To dobra okazja do ćwiczeń ze spostrzegawczości, ale przede wszystkim do wspólnego stawiania pytań i poszukiwania odpowiedzi. Można zaproponować uczniom wspólne ustalenie listy towarów i produktów, z których współcześnie słynie Polska.

Wisłą do Gdańska, czyli rzecz o gospodarce Polski w XVI w.

Linia chronologiczna

Ćwiczenie 1

Wskaż prawidłowe wyrazy,

W wyniku wojny 13 letniej do Polski zostały przyłączone Prusy Królewskie, Prusy Książęce. Państwo polskie odzyskało dostęp do Morza Bałtyckiego Pomorza Zachodniego, dzięki czemu mógł się rozwijać handel. W skutek tego zaczęły się bogacić miasta takie jak Szczecin, Kołobrzeg, Gdańsk. Na terenie Polski rozwijały się folwarki pańszczyźniane. Były to gospodarstwa rolne lub rolno – hodowlane nastawione na zbył, których funkcjonowanie opierało się na przymusowej, darmowej płatnej pracy chłopa na rzecz szlachcica. Gospodarka folwarczno – pańszczyźniana był to typ gospodarki feudalnej kapitalistycznej, która rozwinęła się w Europie Środkowo – Wschodniej Zachodniej w XVI w. Polegała na produkcji zboża hodowlanej w folwarkach szlacheckich, w których pracowali pańszczyźniani chłopi.

Zapoznaj się ze źródłami historycznym przedstawiającymi rozwój gospodarczy Polski na przełomie XV/ XVI wieku.

Źródło 1. Mapa. *Polska i Litwa w XVI w.*, CARTE

Źródło 2. *Cudzoziemcy o miastach polskich w XVI w.* [fragment].

Główne miasta są w Małopolsce: Kraków, największe i najpiękniejsze ze wszystkich miast polskich, bo mające większą część domów murowanych z cegły i bardzo piękny zamek królewski, gdy wszystkie inne miasta są drewniane. Po Krakowie najpierwsze są; Lublin, Lwów i Kamieniec Podolski.

W Wielkopolsce: Poznań, w Prusach Królewskich [na Pomorzu] Gdańsk, bardzo piękne, ludne i dobrze zbudowane miasto, dlatego, że jest jednym z najgłówniejszych portów Morza Północnego i Bałtyckiego, Toruń i Gniezno [...].

Źródło 3. *Związek Gdańska z Polską. Izaak van den Blocke. Wielka Sala Rady, zwana Salą Czerwoną, Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku (1608).*

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Apoteoza_Gdanska.jpg]

Źródło 4. Fotografia. Gdańsk. Stare nabrzeże portowe z Żurawiem.

[źródło: [http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:D%C5%82ugie_Pobrze%C5%BCe_in_Gda%C5%84sk_\(Mot%C5%82awa\).jpg](http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:D%C5%82ugie_Pobrze%C5%BCe_in_Gda%C5%84sk_(Mot%C5%82awa).jpg)]

żuraw – tu: dźwig portowy, służący do załadunku towarów i stawiania masztów na statkach

**Źródło 5. Wilhelm August Stryowski.
Flisacy nad Wisłą (obraz z 1881 r.).**

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Stryowski-Flisacy_nad_Wisla.jpg]

Źródło 6. Sław z boża Wisłą. Rycina z epoki.

[źródło: <http://cpx.republika.pl/handel.htm#Transport>]

**Źródło 7. Fotografia. Kazimierz Dolny nad Wisłą. Spichlerz zbożowy
Mikołaja Przybyły z XVI w.**

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Kazimierz_Dolny-Spichlerz.jpg]

Źródło 8. Juliusz Ruggieri o handlu Polski w drugiej połowie XVI w. [fragment].

Polska prowadzi handel nie tylko z sąsiadami, lecz i z odleglejszymi krajami [...]. Cały prawie handel skupiony jest w Gdańsku, porcie nad Morzem Bałtyckim, należącym do króla polskiego. W sierpniu odbywa się tu wielki jarmark św. Dominika [...] i wtedy do portu zawija przeszło 400 okrętów naładowanych winem francuskim i hiszpańskim, jedwabiem, oliwą, cytrynami, konfiturami hiszpańskimi, korzeniami portugalskimi, cyną i suknem angielskim. Zastają w Gdańsku magazyny pełne pszenicy, żyta i innego zboża, lnu, konopi, wosku, miodu, potażu, drzewa do budowy, solonej wołowiny [...], którymi kupcy rozładowane swoje okręty na powrót ładują [...] Zboże zaś i inne płody spławiają [szlachta polska] do Gdańska na wiosnę i sprzedają [...] kupcom gdańskim, którzy składają je w swoich magazynach na następny jarmark, a że oni sami tylko mogą prowadzić ten handel, są niezmiernie bogaci i nie masz miasta, z którego by król polski mógł mieć więcej pieniędzy [...].

korzenie – tu: przyprawy np. cynamon, imbir, wanilia, pieprz

potaż – substancja pochodząca ze spalania drewna, służyła do wyrobu m.in. mydła i szkła

Ćwiczenia

Na podstawie źródeł 1-2.

Ćwiczenie 2

Na mapie pokaż najważniejsze miasta, w których powstały porty rzeczne.

Uzupełnij

Ćwiczenie 3

Wskaż na mapie rzeki, którymi spławiano zboże do Gdańska. Podaj ich nazwy.

Uzupełnij

Ćwiczenie 4

Napisz, które miasta Rzeczypospolitej wzbudzały szczególny podziw wśród cudzoziemców i dlaczego?

Uzupełnij

Ćwiczenie 5

Wśród miast wymienionych w tekście źródłowym są ośrodki leżące nad rzekami. Zlokalizuj je na mapie.

Uzupełnij

Na podstawie źródła 3.

Ćwiczenie 6

Wskaż element obrazu potwierdzający zdanie, że Gdańsk był dla Polski „oknem na świat”.

Uzupełnij

Ćwiczenie 7

Wskaż fragment obrazu, który ilustruje udaną transakcję handlową między kupcem a szlachcicem. Czy kupiec jest gdańszczaninem, czy cudzoziemcem – jak myślisz?

Uzupełnij

Ćwiczenie 8

Odszukaj na obrazie fontannę, symbol Gdańska. W której części miasta możemy ją dziś obejrzeć?

Uzupełnij

Ćwiczenie 9

Napisz, które fragmenty zabudowy miejskiej świadczyły o zamożności kupców gdańskich.

Uzupełnij

Na podstawie źródeł 5-6.

Ćwiczenie 10

Czym zajmowali się flisacy? Co decydowało o powodzeniu ich pracy?

Uzupełnij

Na podstawie źródła 8.

Ćwiczenie 11

Wymień towary sprowadzane do Polski. Ustal, skąd one pochodziły. Uzasadnij, że Rzeczypospolita w XVI wieku była spichlerzem Europy.

Uzupełnij

Praca domowa

Poszukaj w zasobach Internetu ilustracji pomnika flisaka w Toruniu. Z tą postacią wiąże się ciekawa legenda. Zapoznaj się z nią.

Ustal, gdzie obecnie w Polsce możemy zobaczyć flisaków przy pracy.

Warto przeczytać

[Wojna trzynastoletnia i jej gospodarcze konsekwencje.](#)

[Chłopi i gospodarka folwarczno-pańszczyźniana.](#)

[Polska spichlerzem Europy.](#)